

DVE NOVI ZGOŠČENKI GLASBENO- NARODOPISNEGA INŠTITUTA ZRC SAZU

KATARINA ŠETINC

Pjevaj mi, pjevaj, sokole, Uskoška pesemska dediščina Bele krajine, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2010.

Spomladi leta 2011 so sodelavci Glasbenonarodopisnega inštituta v Ljubljani predstavili dve novi zgoščenci z arhivskimi posnetki izvornih ljudskih pesmi. Na prvi so iz arhivskega gradiva Glasbenonarodopisnega inštituta v Ljubljani izbrane, zvočno obdelane in komentirane pesmi »uskoške pesemske dediščine Bele krajine«. Uskoki je skupno ime za južnoslovanske pribežnike pred Turki, ki so se v 16. stoletju naselili v Beli krajini. Vživel so se v slovensko okolje in ga hkrati zaznamovali s svojim izročilom in jezikom. Zaradi pestre zgodovine in medsebojnih vplivov se pesemsko bogastvo te raznorodne skupnosti izraža v mnogoterih in večplastnih glasbenih govoricah, ki jih v spremni besedi k zgoščenci opiše dr. Marko Terseglav. Eno tvorijo belokranjske srbske pesmi z značilno dinarsko melodiko, ki vsebujejo bosanske melodične vplive in vplive srbskega petja iz Like, pomešane z nekaterimi prviniami petja Slovencev. Precej drugače zvenijo pesmi, ki so po izvoru iz primorsko-kvarnerskega in istrskega območja. Tretjo jezikovno-melodično skupino predstavljajo hrvaške in srbske pesmi, ki so jih posvojili Slovenci ter vanje vnesli svoj način petja in doživljanja življenja. Na zgoščenci je mogoče prisluhniti šestindvajsetim arhivskim posnetkom pesmi vseh treh glasbenih govoric ter trem posnetkom plesnih viž, zaigranim na orglice. Posnetki so nastajali v širokem časovnem razponu, od šestdesetih do zgodnjih devetdesetih let prejšnjega stoletja. Nekatere pesmi in melodije so znane širšemu krogu slovenskih poslušalcev, ker so del železnega repertoarja folklornih skupin (*Pobelego pole z ovcama, seljančica, Hruške, jabuke, slive*) ali pa so jih v zadnjih letih popularizirali glasbeniki pustvarjalci (*Široko more i Dunaj*). Spremljajoče strokovno čtivo, ki obširno obravnava pesmi skozi prizmo zgodovinskega dogajanja, jezika in primer-

jave pesemskih tradicij, je knjiga dr. Marka Terseglava *Uskoška pesemska dediščina Bele krajine*. Delo je izšlo že leta 1996, vsebuje besedila skoraj štiristo pesmi, zabeleženih od Valvasorjevih dni do devetdesetih let prejšnjega stoletja, žal vse brez notnega zapisa. Na veliko zadovoljstvo avtorja in vseh ostalih poslušalcev se na novi zgoščenci sliši zvočna podoba reprezentativnega izbora pesmi, s tem pa je prvotno delo smiselno zaokroženo, saj se verjetno vsi strinjamo, da je ljudska pesem neločljiva celota besedila in melodije. Zgoščenska vsebinsko dopolnjuje dve nedavno izdani zgoščenci Glasbenonarodopisnega inštituta, *Bela krajina in Kostel – zvočni primeri izvorne ljudske glasbe ter Slovenske ljudske plesne viže: Bela krajina in Kostel*.

Spejvaj nama, Katica, Ljudske pesmi Prekmurja, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2010.

Tudi druga zgoščenska vsebuje pesmi z obrobja slovenskega etničnega ozemlja, tokrat iz Prekmurja. Izbor pesmi je narekovala vsebinska različnost besedil, od ljubezenskih, obrednih, svatbenih, stanovskih, šaljivih do pripovednih, vojaških, otroških izštevanek in obsmrtnic. Vse so od rojstva do smrti spremljale življenje povprečnega Prekmurca. To življenje je vpeto v zgodovinske okoliščine, kot so ozemeljska in upravna ločenost od drugih slovenskih pokrajin, bližina madžarske kulture, protestantizem, skromno življenje in sezonsko delo v tujini ter izseljevanje, o čemer v spremni besedi piše dr. Marija Klobčar. Prav tako so pesmi raznolike po glasbeni plati. Pri nekaterih prevladuje vpliv osredneslovenskega načina petja, pri drugih uho preskušajo posebnosti, značilne le za prekmursko petje. Te podrobneje predstavi v svojem prispevku dr. Urša Šivic. Vseh zvočnih posnetkov je osemtrideset, za debelo uro poslušanja.

Prekmurske ljudske pesmi so zaradi svoje posebne zvočnosti, skoraj eksotičnosti, hvaležno gradivo najrazličnejšim glasbenim zasedbam in skladateljem zborovskih priredb. A navadno poslušamo izvedbe vedno istih pesmi, ki jih je mogoče prešteti na prste ene roke. Tiste, ki so že objavljene in množično dostopne ali jih je populariziral Vlado Kreslin, se predelujejo znova in znova, da so nam že zlezle pod kožo. Morda celo mislimo, da je to vse, kar obstaja. Zato je prav, da je še več posnetkov iz arhiva ugledalo luč sveta in so na razpolago vsem, ki jih to zanima. Kljub temu na zgoščenci ne manjkata posnetka pesmi *Kata, Katalajna* in *Šetala se gori, doli*.

Obe zgoščenci sta opremljeni z obširnimi spremnimi besedami, s komentarji k posameznim pesmim, s podatki o pevcih, kraju in času nastanka posnetkov. Vsa spremna besedila so prevedena v angleščino.